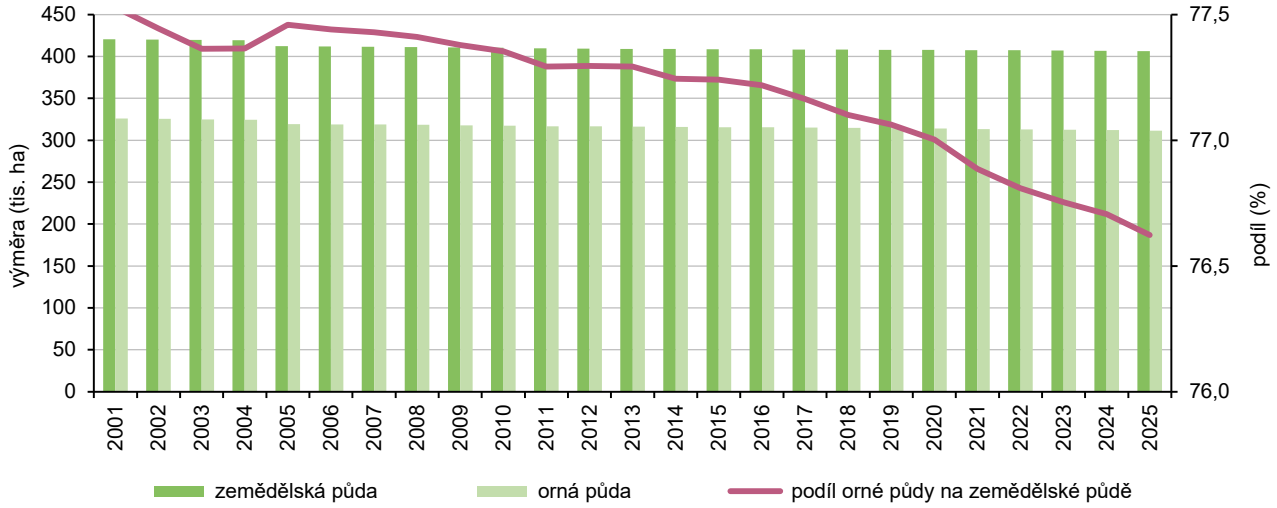
4. Životní prostředí

Půdní fond

Dlouhodobě ubývá zemědělské i orné půdy.

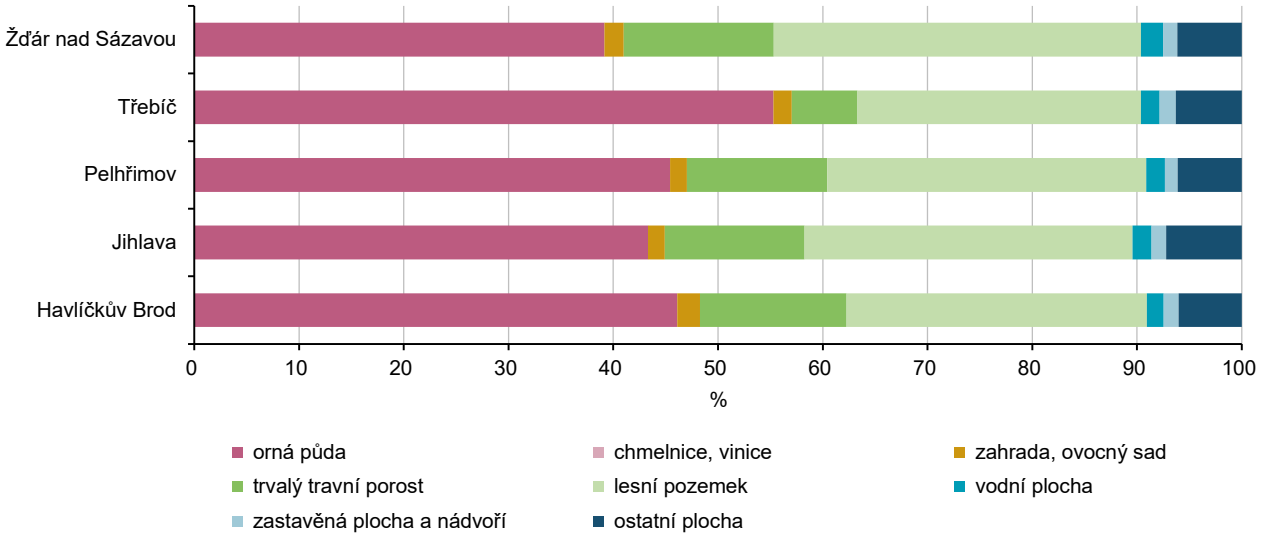
V Kraji Vysočina se dlouhodobě zmenšuje plocha zemědělské půdy, současně se snižuje i podíl orné půdy, která v roce 2025 tvořila 45,8 % z celkové výměry kraje (o 0,5 procentního bodu méně než v roce 2019). O něco se zvětšila plocha zahrad a ovocných sadů, o zhruba 360 ha se rozšířila plocha trvalých travních porostů. Nejvýraznější úbytek zemědělské půdy byl na Vysočině v letech 2019–2025 zaznamenán v okrese Třebíč (o 422 ha). Výměra orné půdy se nejvíce snížila na Žďársku (o 693 ha). Na úkor zemědělské půdy se rozšiřují lesní, vodní, zastavěné i ostatní plochy.

Graf 4. 1 Výměra zemědělské a orné půdy v Kraji Vysočina

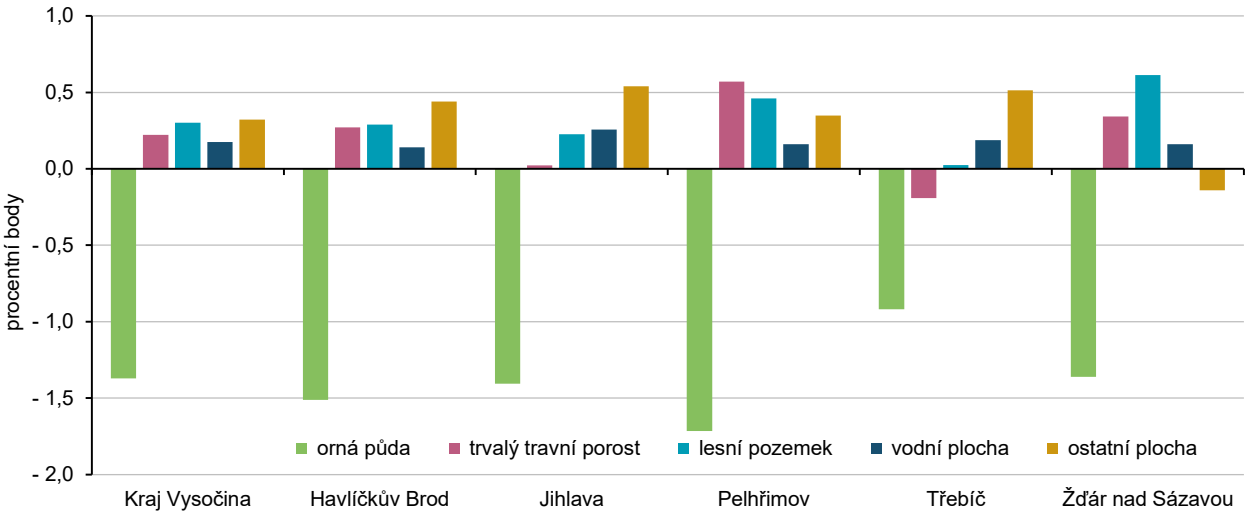
Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Graf 4. 2 Struktura půdy podle okresů Kraje Vysočina k 31. 12. 2025

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Graf 4. 3 Změna podílů vybraných druhů půdy na celkové výměře okresů Kraje Vysočina za období 2001–2025

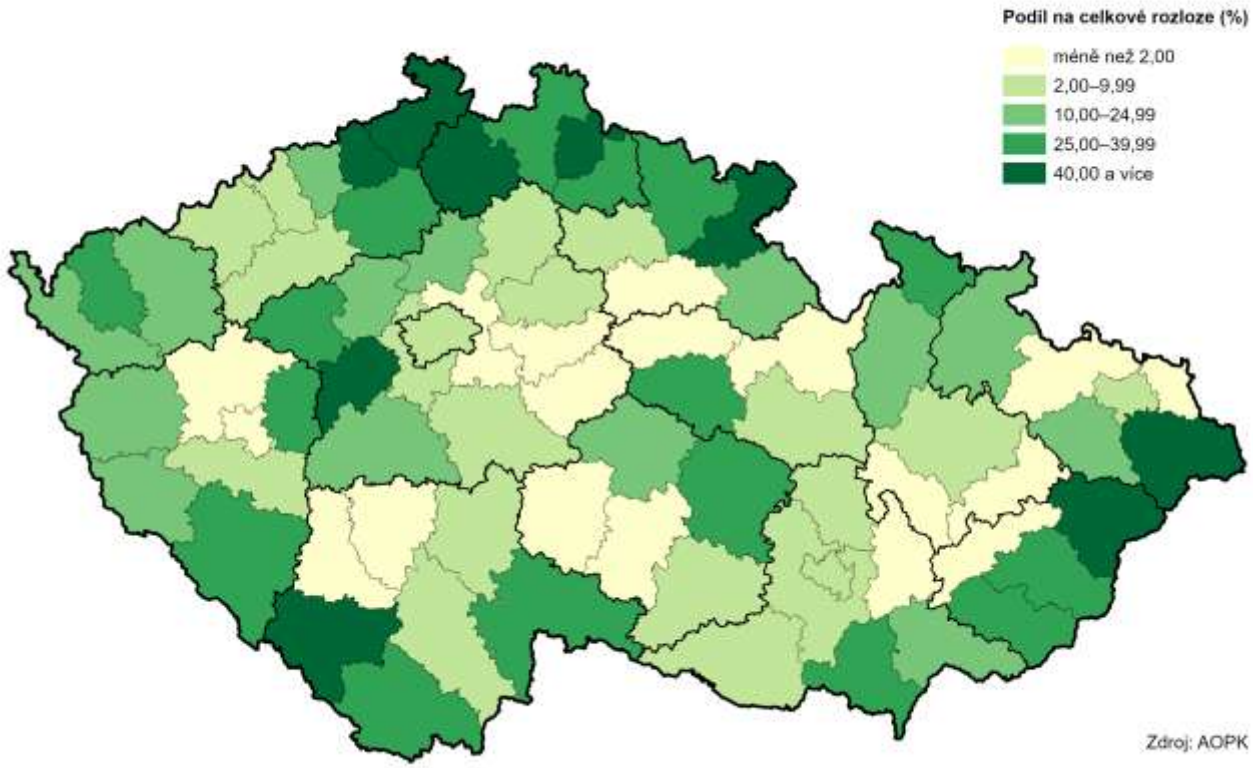
Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Chráněná území

Stabilní plocha chráněných území.

Na území Kraje Vysočina se v roce 2025 nacházely dvě chráněné krajinné oblasti (Žďárské vrchy a Železné hory) a vedle nich i přes dvě stovky maloplošných chráněných území. Celková výměra chráněných území činila téměř 67 tisíc hektarů, což představovalo necelou desetinu rozlohy kraje. Ve srovnání s předchozím rokem se celková výměra maloplošných chráněných území téměř nezměnila. Z maloplošných chráněných území je na Vysočině sedm národních přírodních rezervací, z nichž tři – Mohelenská hadcová step, rašeliniště Dářko a Žákova hora – se těší zvláštní ochraně již od konce roku 1933.

Zvláště chráněná území v okresech k 31. 12. 2025

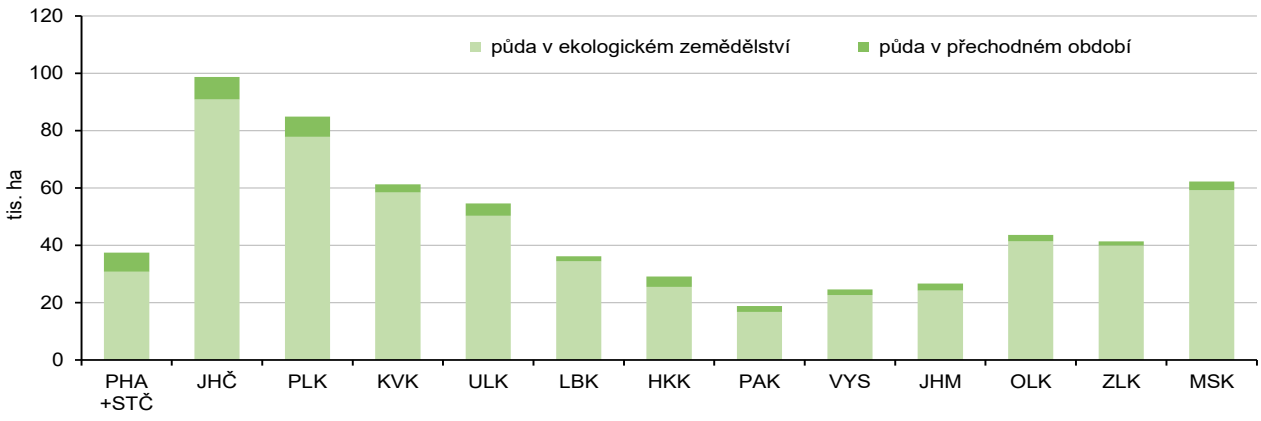
Pozn.: zahrnuty národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky; se zohledněním vzájemných překryvů chráněných území (bez započtení maloplošných ZCHÚ ležících na území velkoplošných ZCHÚ)

Ekologické zemědělství

Relativně nízká výměra ekologicky obhospodařované půdy.

Výměra ekologicky obhospodařované půdy (tj. půdy v ekologickém zemědělství a přechodném období) se na Vysočině postupně rozšiřovala, v roce 2025 zaujímala plochu 24,6 tisíce ha a byla o 13,9 % větší než v roce 2019. Její podíl na celkové výměře zemědělské půdy kraje v roce 2025 dosáhl 6 %. Přesto Kraj Vysočina za většinou ostatních regionů z hlediska ekologického zemědělství dlouhodobě zaostává, na celorepublikové výměře ekologicky obhospodařované půdy se Vysočina podílí pouze 4,3 % (podíl kraje na republikové výměře zemědělské půdy přitom činí 9,7 %).

Graf 4. 4 Výměra půdy v ekologickém zemědělství podle krajů k 31. 12. 2025

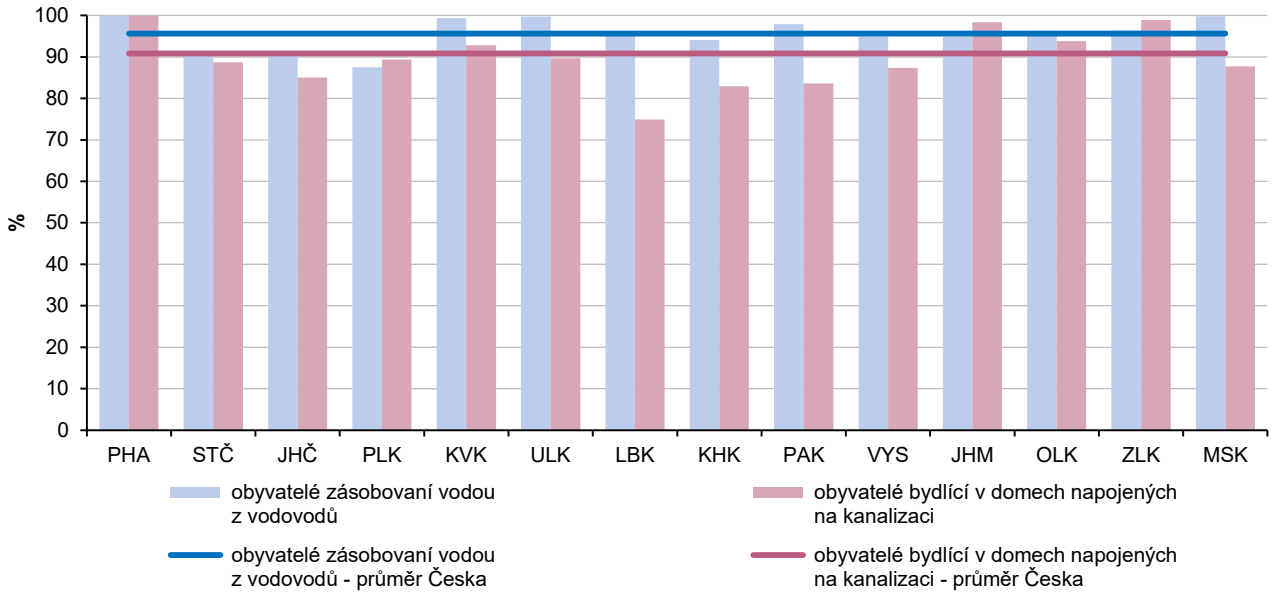
Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Vodovody a kanalizace

Mírný nárůst spotřeby vody.

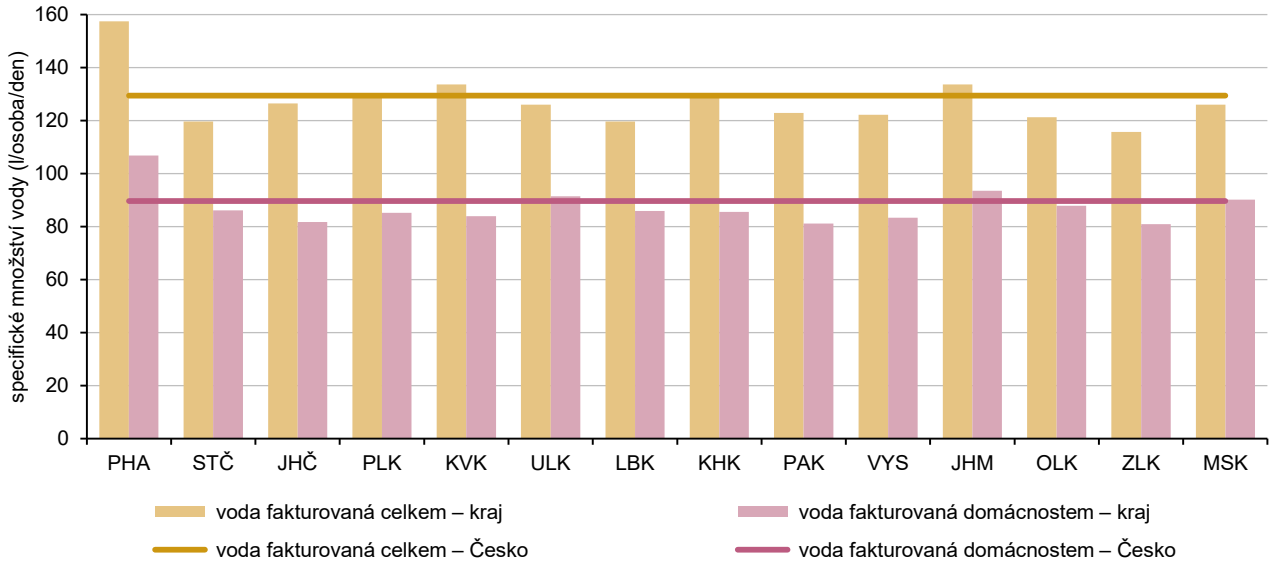
Z celkového počtu 515 719 obyvatel (střední stav) Kraje Vysočina bylo v roce 2025 pitnou vodou z vodovodů zásobováno přes 489 tisíc osob, což představuje 94,9 %. Délka vodovodní sítě dosahuje na Vysočině zhruba 6 tisíc kilometrů, vodovodních přípojek bylo evidováno přes 142 tisíc. V roce 2025 bylo pro obyvatele Vysočiny vyrobeno 23,0 mil. m^3 vody určené k realizaci, což bylo o málo více než v roce 2024. Specifické fakturované množství vody dosáhlo u domácností v Kraji Vysočina v roce 2025 hodnoty 83,3 l/osobu/den. Proti předchozímu roku to představovalo zvýšení o 3,6 l na osobu a den. Objem fakturované vody celkem se meziročně zvýšil o 2,3 %, zatímco v roce 2024 bylo celkem fakturováno 21,3 mil. m^3 vody, v roce 2025 to bylo 21,8 mil. m^3. Na domácnosti připadlo 68,2 % z celkového množství fakturované vody.

Graf 4. 5 Podíl obyvatel zásobovaných vodou a napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu podle krajů v roce 2025

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Graf 4. 6 Specifické množství fakturované vody podle krajů v roce 2025

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

Podíl obyvatel v domech napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod se blíží 80 %.

V roce 2025 na Vysočině bydlelo v domech napojených na kanalizaci zhruba 450 tisíc osob, což je 87,3 % z celkového počtu obyvatel, ve srovnání s předchozím rokem byl zaznamenán nárůst o 2,0 procentní body. Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s čističkou odpadních vod dosáhl 78,2 % (meziroční nárůst rovněž o dva body). Objem vypouštěných odpadních vod (bez srážkových) se proti předchozímu roku snížil o 1,3 % na 19,3 tis. m^3. Na území kraje bylo v provozu celkem 269 ČOV s celkovou kapacitou 139,0 tis. m^3 za den. Podíl čištěných odpadních vod vypouštěných do kanalizace dosáhl 92,6 % z celkového množství odpadních vod, proti roku 2024 byl zaznamenán nárůst tohoto podílu o 1,8 procentního bodu. Objem kalů vyprodukovaných čistírnami odpadních vod představoval 6 956 tun sušiny, což bylo téměř o třetinu méně než v předchozím roce.

Emise

Rozhodující vliv malých stacionárních a mobilních zdrojů znečišťování.

Na emisích znečišťujících látek se v Kraji Vysočina nejvíce podílejí převážně malé stacionární zdroje znečišťování (REZZO 3) a mobilní zdroje znečišťování (REZZO 4). V roce 2024 v kraji pocházelo z těchto zdrojů více než devět desetin tuhých znečišťujících látek, přibližně 97 % emisí oxidu uhelnatého, bezmála čtyři pětiny emisí oxidů dusíku a více než sedm desetin emisí oxidu siřičitého. Zvláště významný je vliv mobilních zdrojů znečišťování u oxidů dusíku (v roce 2024 byly zdrojem více než 40 % emisí), ještě mnohem vyšší byl podíl malých stacionárních zdrojů na emisích oxidu uhelnatého (86 %).

Dlouhodobě nízké emise oxidu siřičitého a také oxidů dusíku.

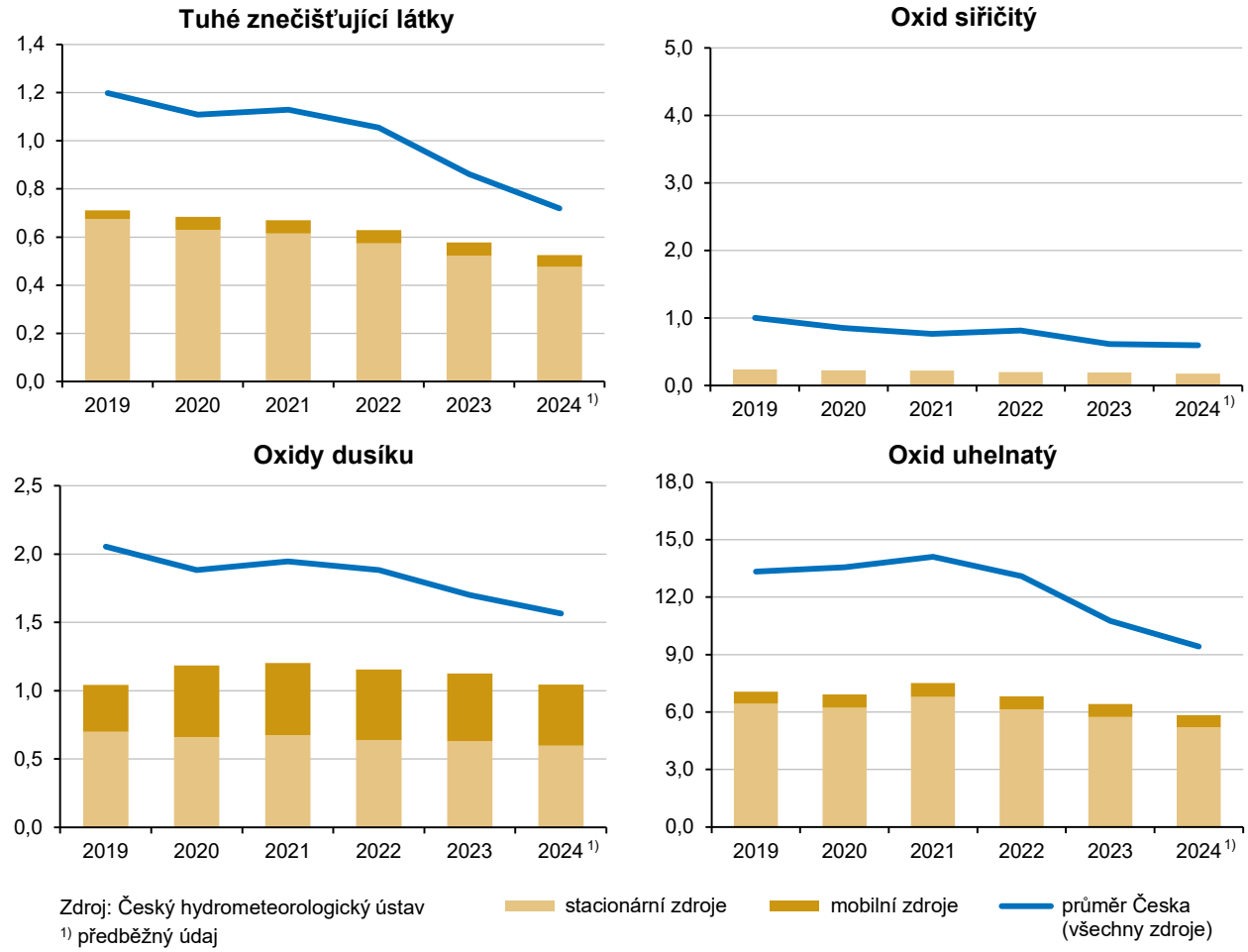
Měrné emise tuhých znečišťujících látek se snížily v kraji v roce 2024 proti roku 2019 téměř o dvě desetiny tuny na km^2, zásluhu na tom měly klesající emise ze stacionárních zdrojů. Měrné emise oxidu siřičitého v roce 2024 na Vysočině poklesly na dosud nejnižší úroveň (0,17 t/km^2/rok, tj. o čtvrtinu), přičemž jejich zdrojem jsou v kraji téměř výhradně stacionární zdroje (REZZO 1-3). Měrné emise oxidů dusíku na Vysočině klesly v roce 2024 oproti předešlému roku asi o 7 %, což

přestavuje návrat na úroveň roku 2019. Významný podíl dopravy na emise NO_x byl připomenut již výše. Vysočina patří dlouhodobě mezi regiony s nižším objemem měrných emisí oxidů dusíku a zejména oxidu siřičitého.

Emise výrazně ovlivňuje doprava.

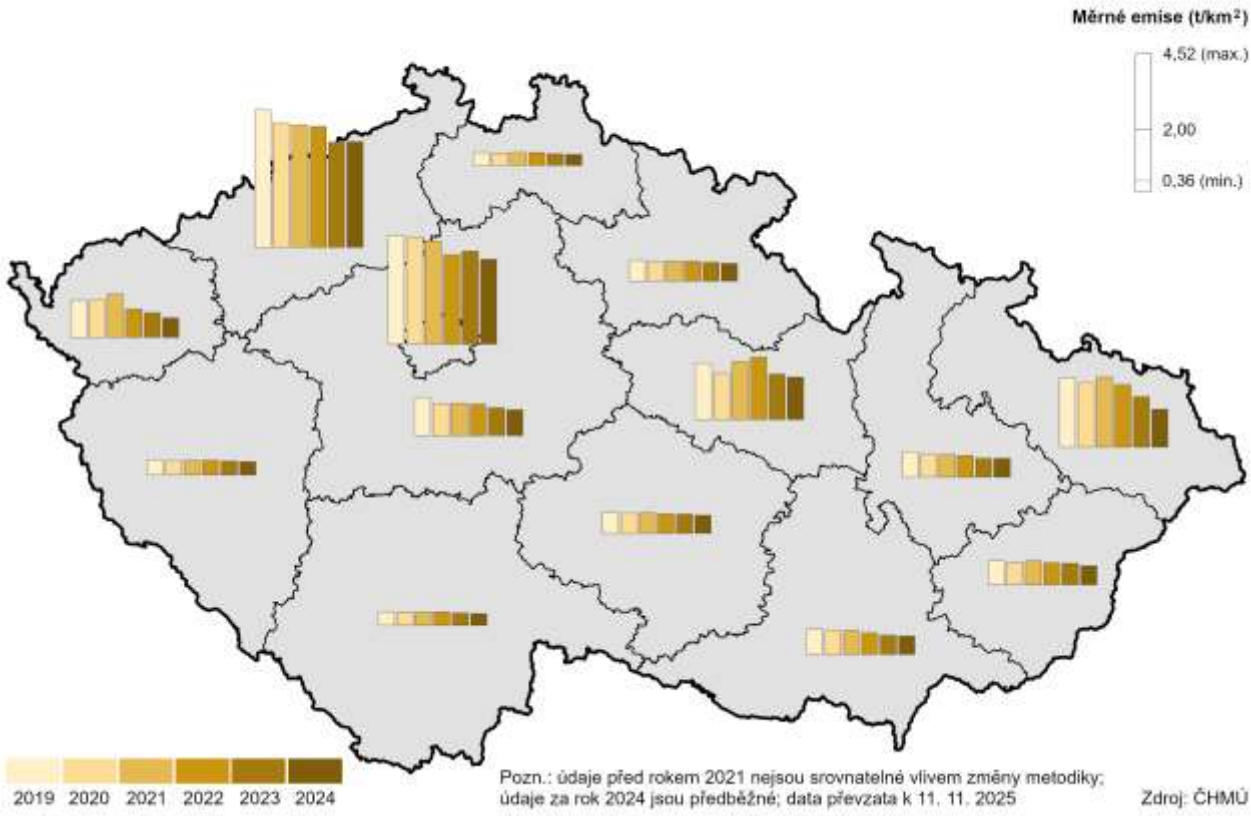
Z územního hlediska lze konstatovat, že emisemi je nejhůře postiženo území nejblíže zdrojům. Zhoršená kvalita ovzduší vlivem dopravy tak sužuje všechna větší města kraje (zejména ta, kde se ve špičkách tvoří kolony aut z důvodu špatné průjezdnosti) a okolí hlavních dopravních tepen v kraji.

Graf 4. 7 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Kraji Vysočina (t/km²)

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav
1) předběžný údaj

Emise oxidů dusíku (REZZO 1–3) v krajích v letech 2019 až 2024

Odpady

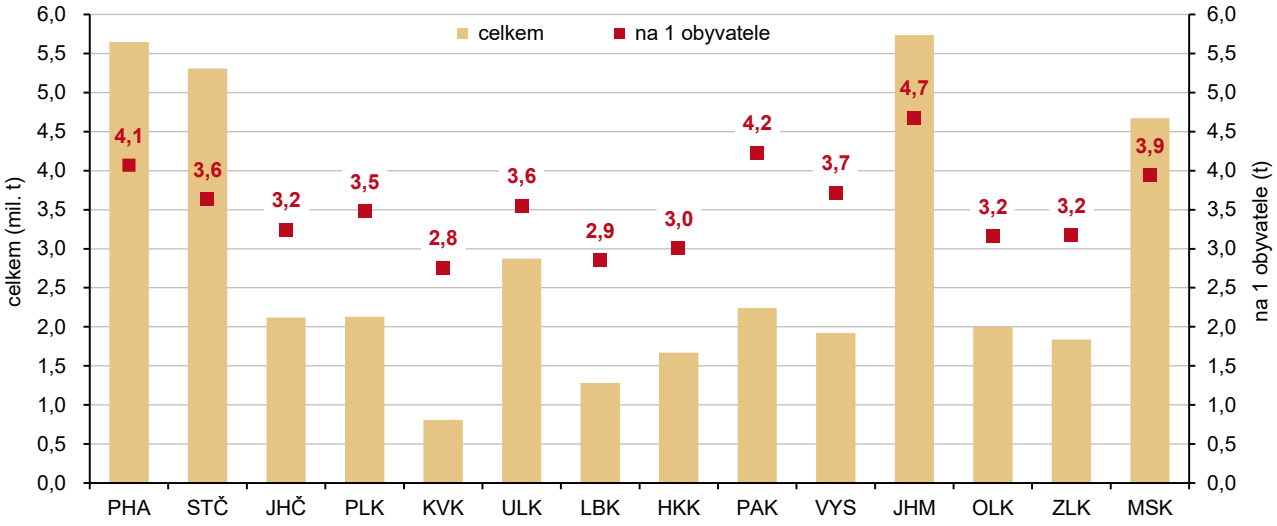
Růst produkce odpadů.

Celková produkce odpadů v roce 2024 v Kraji Vysočina dosáhla hodnoty 1 923 tis. tun a meziročně vzrostla o 40,5 %. Na nebezpečné odpady připadlo z tohoto množství 114,3 tis. tun, které tak představovaly 5,9 % z celkového objemu odpadů. Podíl nebezpečných odpadů z celkového objemu v předchozích letech kolísal. V mezikrajském srovnání šlo o druhý nejvyšší podíl nebezpečných odpadů. Na jednoho obyvatele připadlo v roce 2024 na Vysočině 3 720 kg odpadů, o 1 072 kg více než v roce 2023. V procentním vyjádření činil nárůst 40,5 %. Celková produkce odpadů na jednoho obyvatele je v mírně kraji nad republikovým průměrem.

Nárůst produkce komunálního odpadu.

Produkce komunálního odpadu v Kraji Vysočina v roce 2024 vzrostla oproti předchozímu roku téměř o 5,4 % (13,8 tis. tun); v přepočtu na jednoho obyvatele dosáhla v kraji 523 kg za rok. To je o něco méně, než činil průměr celého Česka, hmotnost tohoto rozdílu představuje -18 kg. V mezikrajském srovnání to, spolu s Ústeckým krajem, představovalo sedmou nejvyšší hodnotu.

Graf 4. 8 Produkce odpadů celkem podle krajů v roce 2024

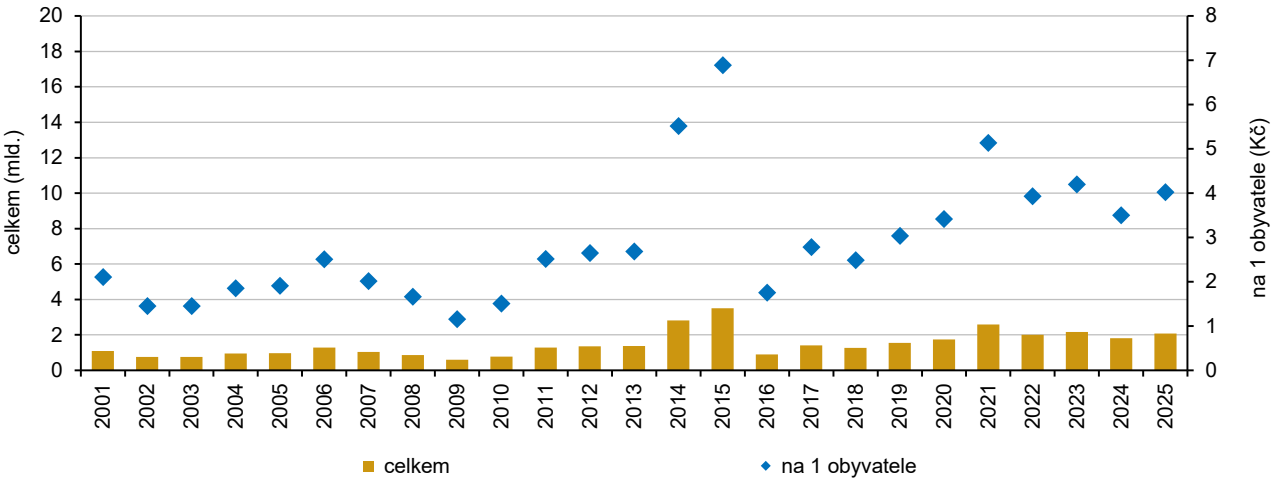

Výdaje na ochranu životního prostředí

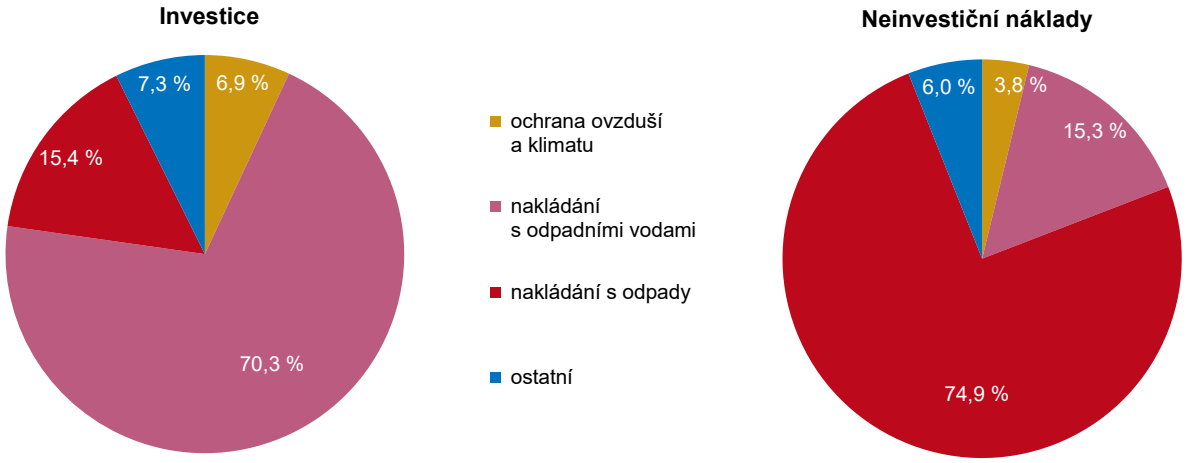
Většina investic na ochranu životního prostředí je dlouhodobě určena na nakládání s odpadními vodami.

Investiční výdaje na ochranu životního prostředí (podle místa investice) v Kraji Vysočina se ve sledovaném období vyznačovaly kolísavým vývojem, na jehož konci v roce 2025 došlo k meziročnímu nárůstu (o 14,5 %) na 2 074 mil. Kč. V přepočtu na jednoho obyvatele to znamenalo zvýšení z 3 504 na 4 021 Kč (v mezikrajském srovnání nadprůměrná hodnota). V členění dle účelu jsou za kraje k dispozici pouze data podle sídla investora. Struktura vynaložených finančních prostředků se dlouhodobě zásadně liší u investic a neinvestičních nákladů. Největší podíl investic bývá určen na nakládání s odpadními vodami (v roce 2025 asi 69 % investic), zatímco rozhodující objem neinvestičních nákladů je vynaložen na nakládání s odpady (v roce 2025 více než tři čtvrtiny neinvestičních nákladů).

Graf 4. 9 Investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kraji Vysočina

Graf 4. 10 Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora a podle účelu v Kraji Vysočina (průměr let 2019–2025)

Graf 4. 11 Investice na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora v Kraji Vysočina

